LPT tvångsvård somatiskvård Akademiska sjukhuset

Syfte och omfattning

Dokumentet beskriver regelverk och tillvägagångssätt vid beslut om tvångsvård. Rutinen vänder sig till personal som arbetar inom somatisk vård på Akademiska sjukhuset. Att ge vård mot en patients vilja är ett stort ingrepp i personens integritet och kraven är höga på att rätt lagrum används och efterföljs.

Bakgrund

Vid akut risk för eller vid manifest skada på egendom eller person har vi rätt att gränssätta en patient enligt Brottsbalken- **Nödvärn** eller **Nödrätt**. Vid ett direkt livshotande tillstånd kan man ge nödvändig medicinsk behandling utan att vårdintyg utfärdats.

Psykiatrisk tvångsvård möjliggör behandling för att häva den allvarliga psykiska störningen, även i vissa fall medels tvång. En patient som står under psykiatrisk tvångsvård kan ibland inte på grund av sin allvarliga psykiska störning fatta grundade beslut kring sina vårdbehov, såväl psykiatriska som somatiska. Patienter har rätt att avböja vård, men då en allvarlig psykisk störning samtidigt finns är det delikat att avgöra när oförmåga hos patienten finns att förstå konsekvenser i att avböja. Samtidigt föreligger en skyldighet att värna en tvångsvårdad patients intressen och säkerställa att denne får sitt vårdbehov uppfyllt. Etiska aspekter måste beaktas. Således måste akuta somatiska insatser som patienten inte accepterar noggrant diskuteras mellan berörda specialistläkare inom psykiatrin och somatiken.

När **Vårdintyg 4§** utfärdats av läkare i somatisk vård skall psykiatrins jourläkare kontaktas för att fatta kvarhållningsbeslut– efter detta får patienten kvarhållas mot sin vilja och transport mellan vårdinrättningar görs av ordningsvakt samt vårdpersonal.

Intagningsbeslut enligt 6b§ – fattas av specialist inom psykiatrin efter bedömning av patient och utfärdat vårdintyg. Patienten skall formellt skrivas in på en hemavdelning inom psykiatrin men kan kvarstanna inom somatiken om det medicinska tillståndet så kräver. Patienten skall då kvarhållas för fortsatt vård och väktare kan behöva tillkallas vid behov. Extravak kan vara aktuellt, vilket avgörs efter bedömning av psykiatrins läkare, vilket då skall ombesörjas av aktuell hemavdelning inom psykiatrin. När patientens somatiska tillstånd tillåter kan överflyttning ske till den psykiatriska hemavdelningen om bakjour i psykiatri bedömer att tvångsvården skall fortgå.

Tre kriterier måste vara uppfyllda för LPT-vård

Gäller:

1. Patienten lider av en allvarlig psykisk störning (se definition nedan)
2. Patienten har pga. sitt psykiska tillstånd och sina personliga förhållanden i övrigt ett oundgängligt behov av psykiatrisk vård, som inte kan tillgodoses på annat sätt än genom att patienten är intagen på en sjukvårdsinrättning för *kvalificerad psykiatrisk dygnetruntvård.*
3. Patienten motsätter sig sådan vård som sägs i 2, eller till följd av patientens psykiska tillstånd finns det grundad anledning att anta att vården inte kan ges med hans samtycke.

Till definitionen allvarlig psykisk störning räknas

Gäller:

- Tillstånd av psykotisk art oavsett etiologi. Patient som har psykossymtom, dvs. tecken på störd verklighetsuppfattning i form av t.ex. vanföreställningar, hallucinationer eller tankestörning, eller som beter sig desorganiserat, förvirrat och osammanhängande.
- Svår depression med suicidalitet.
- Svårare personlighetsstörningar eller allvarliga kriser med impulsgenombrott som ger störd verklighetsuppfattning.
- Svår anorexia med risk för metabol påverkan på centrala kroppsfunktioner.

Intagning för tvångsvård

Vårdintyg 4 §

Vårdintyg skall utfärdas av legitimerad läkare. Vårdintyget hittar du i Cosmic under fliken ny blankett, klicka på rubriken Socialstyrelsen. Saknas ifylld ID-kontroll är vårdintyget ogiltigt. Identiteten skall styrkas genom Id-handling eller personlig kännedom. Om patientens identitet är okänd kan polisen kontaktas för hjälp med detta, reservnummer och signalement skall användas tills identiteten är känd.

Vid vårdintyg enligt **4§** skall du motivera de tre kriterierna för LPT-vård ovan på blanketten i Cosmic, signera genast handlingen då detta krävs för att vårdintyget skall vara giltigt. För mer information se dokumentet: LPT, lathund, Region Uppsala.se(pdf).

Om en patient redan är inskriven på en psykiatrisk avdelning enligt **HSL** och det blir aktuellt att skriva ett vårdintyg skall blanketten för konvertering enligt **11§** användas då det blir fråga om en konvertering, konsultera primärjouren på psykiatrin vid en sådan situation. Denna situation skall i regel ej kunna uppstå annat än om patienten befinner sig på somatiska akutmottagningen då patienter ej vårdas enligt HSL på två kliniker samtidigt.

När ett vårdintyg är skrivet och signerat i Cosmic skall du kontakta Psykiatriska akutmottagningens primärjour på telefon 070-5556458 alternativt via växel och informera om att vårdintyg är utfärdat, primärjouren på psykiatrin kan då fatta kvarhållningsbeslut. Skriv remiss för konsultation och bedömning av vårdintyg. Om patienten avviker efter att vårdintyg utfärdats skall handräckning till polisen göras, vid behov kan Psykiatriska akutmottagningen kontaktas för stöd kring detta.

Kroppsvisitation och ytlig kroppsbesiktning

Gäller:

- Med kroppsvisitering menas kontroll av patientens kläder, bagage och annat som patienten bär med sig. Med ytlig kroppsbesiktning menas en granskning av de nakna delarna av kroppen som är synliga (man får inte be patienten inta speciella ställningar för att se mer, man får undersöka armhålor, fotsulor men inga andra hålrum).
- Detta är ett beslut som enbart kan fattas av bakjour i psykiatri när behov finns.

Erbjud patienten att låsa in ytterkläder och andra personliga tillhörigheter så kan denna åtgärd avvaktas tills överflyttning till psykiatrin sker. Kontakta bakjour i psykiatrin om åtgärden inte kan anstå.

Dokumentation

Dokumentera i journal att du utfärdat vårdintyg och när du fått kvarhållningsbeslut bekräftat av läkare på den psykiatriska akutmottagningen. Vårdintyget skall signeras omedelbart i Cosmic för att vara giltigt.

Intagningsbeslut 6b §

Ett beslut om intagning fattas av bakjour i psykiatri efter att ha tagit del av vårdintyg och gjort en klinisk bedömning på platsen där patienten befinner sig. Denna bedömning skall ske skyndsamt eller senast inom 24 timmar från att kvarhållningsbeslut fattats.

Tvångsmedicinering

Beslut om medicinsk behandling **vid allvarlig och överhängande fara för patientens liv eller hälsa** kan fattas av legitimerad läkare efter att kvarhållningsbeslut är fattat. Enbart kortverkande läkemedel får ges. Övriga beslut om medicinsk behandling mot patientens vilja skall ske efter intagningsbeslut och beslut om tvångsåtgärd efter intagningsbeslut kan enbart fattas av psykiatrins bakjour/Specialistläkare på den psykiatriska avdelningen patienten tillhör för LPT vården.

Transport

Om ett vårdintyg är utfärdat och kvarhållningsbeslut är fattat skall patienten, när detta blir aktuellt, alltid transporteras med ordningsvakt och personal från avdelningen till psykiatriska akutmottagningen. Utskrivet och signerat vårdintyg bör medfölja patienten, då detta krävs om till exempel patienten flyttas utanför regionen (till annat sjukhus som inte ser våra signerade dokument i Cosmic). Ta därför som vana att alltid skriva ut och signera vårdintyget så att det kan följa patienten.

Om en patient avviker

Om en patient som vårdas enligt HSL (frivilligt) avviker mot läkares inrådan och man uppfattar att vårdintygsbedömning är aktuell:

- Ansvarig sjuksköterska skall genast informera ansvarig läkare, dokumentera i journal namnet på den ansvariga läkaren, dokumentera patientens skick när den lämnade avdelningen och dokumentera de åtgärder som gjorts för att förmå patienten att stanna.

- Ansvarig läkare skall bedöma om handräckningsbegäran till polisen för att genomföra en läkarundersökning avseende vårdintyg skall göras. Psykiatriska akutmottagningen kan konsulteras som stöd för detta.

Roller och ansvar

Verksamhetschefen ansvarar för att:

- Skapa förutsättningar så rutinen kan följas.
- Berörd personal har kännedom om rutinen.
- Följa rutinen och vid behov uppdatera dokumentet.

Avdelningschefen ansvarar för att:

- Skapa förutsättningar så rutinen kan följas.
- Berörd personal har kännedom om rutinen.

Medarbetaren ansvarar för att:

Följa rådande rutin och meddela ev. felaktigheter/avvikelser i dokumentet till närmaste chef.

Referenser

DocPlus dokument: LPT, lathund DocPlusSTYR-3673.

Socialstyrelsens Ifyllnadsstöd för vårdintyg för psykiatrisk tvångsvård

Lag (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård | Sveriges riksdag

Dokumenthistorik

Författare Tobias Grape 2016 överflyttat från kvalitetshandboken.

Reviderat av:

2019-03-05, 2023-09-11

Tobias Eriksson, chefsöverläkare Beroende- och Neuropsykiatri.

Granskat av: Mikael Köhler, Mats Holmberg och John Belling.

2026-09-04 Carina Occasus, Chefsöverläkare VO Psykiatri,